

Tallennettu Helsingin
20.7.1999 Jaana Pieth-

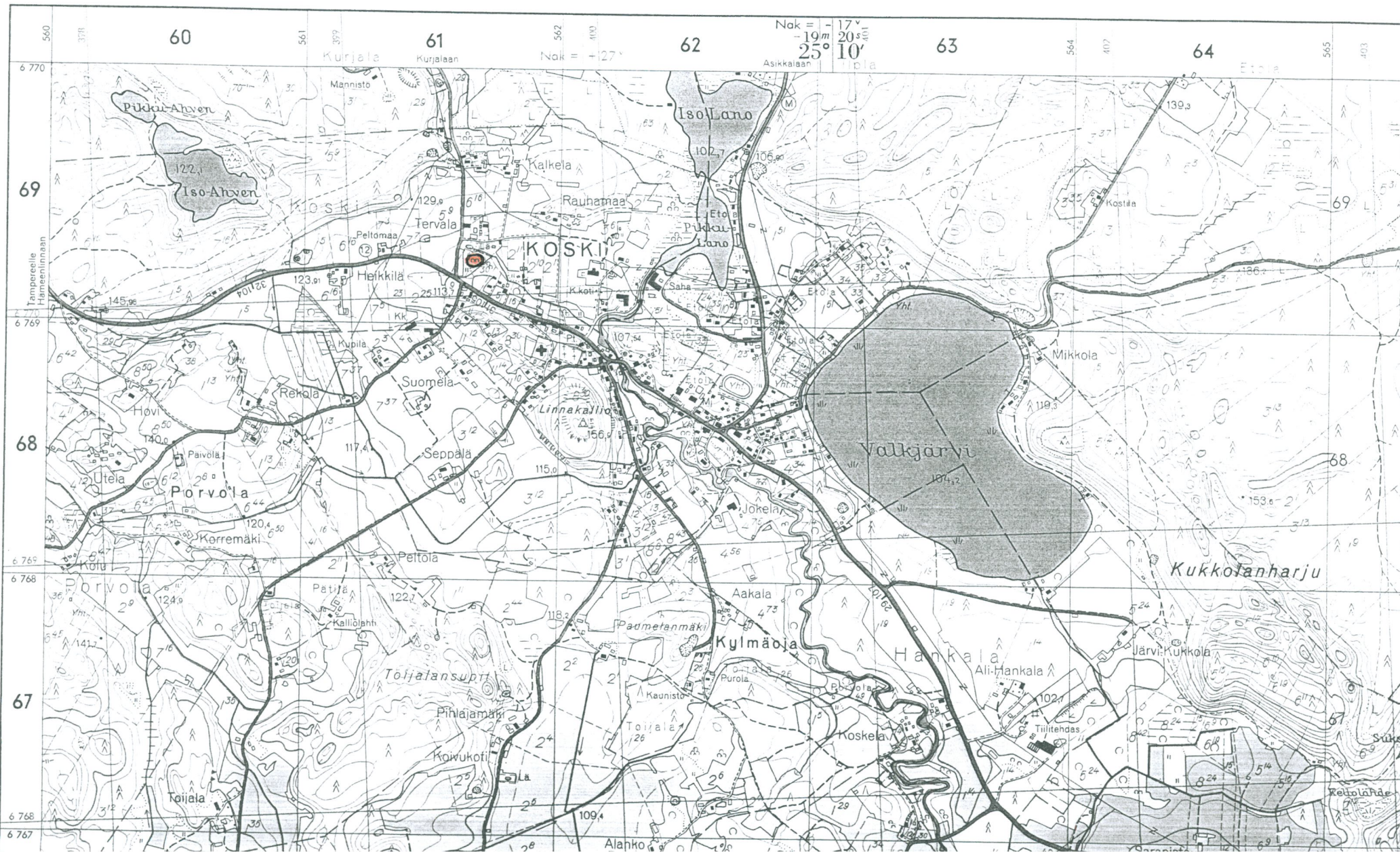
1

Hämeenkoski, Pyhän Laurin kirkonraunio Kirkkomaan jatkotutkimukset 1997

Miikka Kumpulainen
Turun Yliopisto,
Kulttuurien tutkimuksen laitos / Suomalainen ja Vertaileva arkeologia,

N:o 213309

KOSKI

Hämeenkoski, Kirkonkylä

Kirkkomaan jatkotutkimus koekuopituksena. Kirkko on rakennettu 1400-luvun lopussa tai 1500-luvun alussa ja jäi pois käytöstä 1600-luvulla.

PK 213309, Koski HL 1964

Koordinaatit:

X=6769,05 Y=1561,15 Z=111 mmpy

Maanomistaja: Hämeenkosken srk, 16800 Hämeenkoski

Kaivauksenjohtaja ja tutkimuslaitos: prof. Jussi-Pekka Taavitsaisen ja dos. Markus Hiekkasen valvonnassa kaivausjohtajana fil.yo Miikka Kumpulainen, Turun Yliopisto

Kenttätöaika: 2.6.1997 - 28.6.1997

Tämän kaivauksen löydöt:

KM 98014 : 1 - 20 Diarionti pv: diarioitu välillä 6.3. - 14.5.1998
Rahakammioon toimitetut rahat ovat rahakammion päänumerolla 98016:1-3
Diarionti pv: 6.4.1998

Aikaisemmat löydöt:

KM 97004: 1 - 32

Mustavalkonegatiivit ja diapositiivit: mv:t 119682 - 119712, diat 39785 - 39791

Aikaisemmat kaivauskertomukset:

Henrik Lilius 1962, Museovirasto historian topografinen arkisto.
Miikka Kumpulainen & Petteri Liesivuori 1997, Museovirasto RHO:n
tutkimusarkisto.

Aikaisemmat matkakertomukset:

Markus Hiekkänen 9.6.1994, 7.6.1995, 11.7.1996, Museovirasto RHO:n
topografinen arkisto.
Alfred Hackman 1892 (Muinaismuistoyhdistyksen viides taidehistoriallinen
tutkimusretki) Museovirasto historian topografinen arkisto.

Liitteet: Löytöluettelo
Luuluettelo
Naulaluettelo
Mustavalkonegatiivi- ja diapositiiviluettelo
Karttaluettelo
Pinta- ja pohjavaaituslukuluettelo

Sisällysluettelo:

Johdanto	4
Käytetyt metodit	5
Havainnot	
Maaperä ja stratigrafia	5
Luut	6
Muut löydöt	6
Yhteenveto	7
Liitteet	

Johdanto

Kesän 1997 kaivaukset olivat vuonna 1996 alkaneen tutkimuksen jatkoa. Näillä tutkimuksilla pyritään selvittämään kirkon käyttöhistoriaa ja valmistamaan kohdetta hoidetuksi muinaisjäännekseksi, mikä on Hämeenkosken kunnan ja seurakunnan tavoite.

Kesän 1997 tutkimusten tavoite oli selvittää kirkkomaalta kirkon käyttöaikaisen maanpinnan taso, aktiviteettialueiden sijainti (hautausten keskittyminen) ja kirkkomaan aitojen reunat. Itse kirkon raunioista pyrittiin löytämään permannon taso ja kulttuurikerrosten paksuus. Tutkimuksissa löydetty luut toimitetaan Hämeenkosken seurakunnan pyynnöstä takaisin seurakunnalle uudelleenhautausta varten.

Hämeenkosken Pyhän Laurin kirkko rakennettiin todennäköisesti 1400 -luvun lopulla tai 1500 -luvun alussa, mutta perimätiedon ja Hämeenkoskesta vuonna 1705 tehdyn kartan mukaan kirkko olisi jo ollut poissa käytöstä 1700 -luvun alkuun mennessä. Kartassa on maininta lähteestä, joka on vanhan kirkon vieressä. Kyseinen lähde on Laurin kirkon vieressä oleva Ämmänlähde. Kirkon raunioitumisen jälkeen aluetta on paikallisten mukaan käytetty laitumena ja viljelyyn. Kirkon tutkimushistoria alkaa jo vuodelta 1892. Tältä vuodelta on A. Hackmanin piirros kirkon rauniosta. 1961 ja 1962 H. Lilius suoritti tutkimuksia, jotka koskivat kirkon muotoa. 1990-luvulla M. Hiekkanen on tehnyt tarkastuskäyntejä rauniolla ja vuonna 1996 alkoivat Turun Yliopiston tutkimukset.

Kaivajajiksi kaivauksille saatiin 10 koululaista Hämeenkoskelta. Tutkimusapulaisena toimi fil.yo. Tanja Ratilainen Turun yliopistosta. Tutkimus rahoituksesta vastasi

pääasiassa Hämeenkosken kunta ja seurakunta siten, että kunta kustansi työvälineet ja juoksevat kulut sekä kaivausjohtajan ja tutkimusapulaisen palkat. Kaivajien palkkakustannuksista huolehtivat sekä kunta, että seurakunta. Turun yliopisto ja Museoviraston rakennushistorian osasto kustansivat lisäksi jälkitöissä tarvittu materiaalit. Tutkimuksen rahoittajina ovat siis olleet Hämeenkosken kunta ja seurakunta, Turun yliopisto ja Museoviraston rakennushistorian osasto.

Käytetyt menetöt

Kaikkiaan kaivettiin 40 m² ja varsinaista kaivausaluetta ei avattu. Jotta olisi saatu mahdollisimman laajalta alueelta informaatiota, itse kaivaus suoritettiin koeruudutuksena. Aikaisemmista suunnitelmista (ks. kesän 1996 kaivauskertomus) poikettiin, koska tarkoituksena oli tutkia koko kirkkomaata. Koeojilla ei olisi saatu kattavaa tulosta koko kirkkomaasta, koska kaivausaika ja työntekijöiden määrä oli rajallinen. Tutkimusruutuja oli 40 kpl, joiden kunkin pinta-ala oli 1m X 1m. Suurin osa ruuduista sijoitettiin kirkon raunion itäpuolella, koska se alue on ollut käytössä kirkkomaana. Myös kirkon pohjois- ja eteläsivuille tehtiin koekuoppia. Kirkon länsipäätyyn ei tehty yhtään kuoppaa, koska alue on ollut vielä muutamia vuosia sitten viljeltynä peltona ja pintapöiminnällä alueelta ei ole tehty löytöjä. Kaksi koekuoppaa avattiin laajemmaksi kirkkomaalle (2m X 3m ja 3m X 4m), sekä itse kirkon raunioon tehtiin koeoja (1m X 5m).

Kaivaukset tehtiin tasokaivauksina, joissa kerroksen paksuus oli 10 cm. Kirkkomaalla kaivettiin kaikki kuopat pohjasaveen saakka. Kirkonraunion koeoja kaivettiin porrasteisesti siten, että vain keskimääräinen koekuoppa kaivettiin pohjasaveen saakka. Näin häirittiin mahdollisimman vähän itse kirkkoa, mutta samalla saatiin enemmän tietoa kuin vain tekemällä yksi koekuoppa.

Havainnot

Maaperä ja stratigrafia

Maaperä kirkon alueella on ruskomaatyypistä lehtomaata. Pintamaan värjäämä kerros ulottuu keskimääräisesti noin 20 - 30 cm syvyyteen nykyisestä maanpinnasta, jota yleisesti seuraa vaihtelevan paksuinen tumma hiekkakerros. Hiekkakerroksen jälkeen tulee pohjasavi, joten alueen päästratigrafia on: pintamaa, pintamaan värjäämä kerros, hiekkakerros ja pohjasavi. Maakerrokset ovat paksumpia kaivausalueen pohjois- ja

itäosissa kuin eteläosissa. Ruudun 69/102 kerrokset poikkeavat muista ruuduista. Ruutu sijaitsee neliömäisellä kummulla, jonka on epäilty olleen tapulin paikka. Stratigrafia koostuu pintamaan jälkeen maansekaisesta laastimurskasta ja murskaantuneista tiilistä. Vain eteläprofiilin alaosasta tuli esiin ehjiä tiiliä. Mistään rakenteesta ei kuitenkaan ollut viitteitä. Tiilimurskan alapuolella alkaa pohjasavi. (Stratigrafiasta ks. kaivauskartat).

Maaperä kirkon sisällä on samanlaista kuin ulkopuolellakin. Pintamaan värjäämä kerros ulottuu n. 20 cm syvyyteen ja sitä seuraa tumma hiekka ja lopulta savi. Ruudussa 58/60 oli häiriintynyttä maata jo n. 20 cm syvyydessä. Tältä kohdalta paljastui alemmista kerroksista hauta.

Luut

Luut olivat suurin löytöyksikkö (ks. luuluettelo). Kirkkomaalta löytyneet luut ovat kaikki ihmisluuta. Luuaines keskittyy kirkon itäpuolelle x-akselilla koordinaatista 80 itäänpäin ja y-akselilla koordinaatista 60 pohjoiseen. Luuaineiston suurimmat keskittymät olivat kirkon läheisyydessä ja pohjoisimmissa ruuduissa (ks. luuliite). Luut löytyivät pääosin 3 - 6:sta kerroksista. Kaikki luut olivat palasina. Suurin osa luista oli noin 3 - 4 cm pituisia pätkiä, myös raajojen pitkät luut. Pirstaleisuuden lisäksi luut olivat sekaisin maakerroksissa. Toisiinsa kuuluneet luupalat saattoivat olla erillään jopa 90 cm. Luuaineistossa oli siellä täällä muutama siru palanutta luuta. Ruuduissa 62/81, 62/91, 62/101, 63/100, 63/101, 66/87, 72/81, 72/99 ja 72/107 on todennäköisesti hautoja tai ne ovat lähellä hautoja. Ruutujen 62/100 ja 62/101 9. tason alapuolella on hauta, jonka arkusta alkoi näkyä merkkejä 9. tasossa. Hauta jätettiin kaivamatta ja on merkitty paikalleen puupaaluilla.

Kirkon sisällä ruudussa 58/60 oli 6:sta kerroksesta 7:teen tasoon saakka jälkiä arkusta, mutta ei luista. Lisäksi saman ruudun pohjoisprofiilista löytyi kaksi naulaa, joissa oli kiinni puuta. Nämä naulat ovat mahdollisesti toisesta arkusta.

Muut löydöt

Takonauloja löytyi hajanaisesti koko kaivausalueelta 62 kpl (ks. naulaliite). Naulat olivat irrallisina, eivätkä liittyneinä mihinkään rakenteisiin. Nauloja löytyi jokaisesta kaivetusta kerroksesta, joten niillä ei ollut mitään tiettyä esiintymiskerrosta. Nauloja oli kolmenlaisia kannan mukaan: Suorakaiteen muotoisia, pyöreitä ja naula- aihioita. Naulat ovat

todennäköisesti kuuluneet kirkon puurakenteisiin.

Ruudussa 62/98 7. kerroksessa oli vähäinen määrä sinistä hiekanomaista lasimurskaa, jota kuitenkin ei pystytty ottamaan talteen määrän pienuuden vuoksi.

Kaivausalueelta löytyi kolme rahaa, jotka eivät olleet liittyneet mihinkään erilliseen rakenteeseen, hautaan tai luukesittymään. (Rahat on luetteloitu rahakammion päänumerolle 98016:1-3). Ajoitukseltaan rahat ovat: 1473 - 1485, 1581 ja 1666 - 1686. Kaikki rahat sopivat kirkon käyttöaikaan.

Alueen muina löytöinä tuli meripihkahelmen puolikas (98014:1), rautaesineiden kappaleita (ei identifioitu) (98014:2 - 5) ja palanutta lasia (98014:10 - 20). Mitään näistä esineitä ei voi ajoittaa, joko niiden huonon kunnon takia (lasit) tai niiden historiallisesti laajan käyttöiän vuoksi.

Kaivausalue 43 - 44/106 - 108 avattiin, jotta voitaisiin varmistua kirkkomaan aidan perustaksi epäillyn maakohoaman kulkusuunnasta. Museoviraston aikaisemmissa kartoissa tältä alueelta aidan on hahmoteltu kulkemaan kyseisestä kohdasta pohjoiseen. Maankohoaman pohjalta paljastui kiviperusta, joka kulkee länsi - itä akselin mukaisesti. Kiveys muistuttaa aidan perustaa, mutta kyseessä on todennäköisesti myöhempien aikojen rakennelma. Keskiaikaiset aidat olivat pääasiassa puuaitoja, jotka perustettiin eri lailla. (Suullinen tieto dos. Markus Hiekkaselta).

Yhteenveto

Maakerrosten stratigrafian perusteella kirkkomaan kirkon käyttöaikainen maanpinnan taso on heti nykyisen maanpinnan ja turvekerrosten alapuolella. Tämän värjäytyneen maan syvyys on 10 - 30 cm nykyisestä maanpinnasta. Tämän kerroksen jälkeen alkaa hiekkakerros, jota hautaukset rikkovat. Hiekkakerroksen alla alkaa pohjasavi. Kirkon sisällä permannon taso on 20 cm syvyydellä nykyisestä maanpinnasta.

Luukesittymien mukaan hautaukset ovat sijainneet pääasiassa kaivausalueen pohjoisosissa ja kirkon itäpäädyn läheisyydessä. Kirkon länsi- ja eteläpuoleisilla alueilla ei ole hautauksia ja eikä muuta aktiivisen toiminnan merkkejä. Tämän johdosta alueen aktiviteetti on keskittynyt itäiseen osaan I. kirkkomaalle. Kirkkomaalta ei hautauksien lisäksi löytynyt muita todisteita aktiivisesta toiminnasta kirkon käyttöajalta. Luiden

rikkonaisuus ja sekainen sijoittuminen antaa sen sijaan viitteitä myöhemmästä voimakkaastakin maankäytöstä.

Raha-ajoitukset tukevat kirkon ajoitusta keskiajan lopulle ja uuden ajan alkuun. Kirkkomaalla olevat hautaukset kuuluvat samaan käyttövaiheeseen.

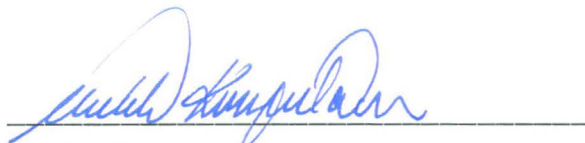
Kirkkomaan eteläisen kiveyksen tai mahdollisen aidan kulkusuunta varmistui jatkuvan länsi - itä suuntaisena yli sen aitahahmotelman kulman, joka on piirretty rakennuspiirtäjien (T. Hirvonen/ A. Valo) tekemään vuoden 1995 karttaan.

Jatkotutkimuksena voisi olla ruudun 69 /102 kohdalla olevan kumpareen tutkiminen, sekä kirkon sisärakenteiden tutkiminen.

Turku 18.4.1998

J. - P. Taavitsainen, professori

Miikka Kumpulainen, HuK

KM rahak. 98016:1-3

HÄMEENKOSKI
P. Laurin kirkko
Tutkimukset 1997

n:o	maa	lyöttäjä	raha	rahapaja	ajoitus	paino	kirj.viite	huom.	löytöp.	kr
1	Ruotsi	Juhana III	½ äyriä	Tukholma	1581		SM 90	kahtena kappaleena	ruutu 48/61	2
2	Ruotsi	Kaarle XI	1/6 äyriä	Avesta	1666-1686		SM 356-372	vuosilukua ei näy, konservoimatta	ruutu 59/60	2
3	Liivinmaa	Johannes II (Bertkow)	penninki	Tartto	1473-1485		Haljak 306		ruutu 69/102	6

Haljak = Gunnar Haljak, *Livländische Münzen aus der Ordenszeit 13.-16. Jahrhundert*. Tallinn 1997.

SM = Bjarne Ahlström et alii, *Sveriges mynt 1521-1977*. Stockholm 1976.

Identifiointi ennen konservointia. PS 21.4.1998.

HÄMEENKOSKI, PYHÄN LAURIN KIRKONRAUNION JATKOTUTKIMUKSET 1997

VALOKUVALUETTELO

FILMI	NRO	RUUTU	SELITYS	KUVAUS- SUUNTA	PV	KUVAAJA
DIA 39785	2a	58/60	5 ½ taso	w	10.6	Tanja Ratilainen
39786	3a	58/60	6. taso	s	11.6	Tanja Ratilainen
39787	5a	58/60	w-profiili		12.6	Tanja Ratilainen
39789	6a	63/100-101	n-prof. luut		23.6	Miikka Kumpulainen
39789	7a	63/98-99	n-profiili		25.6	Tanja Ratilainen
39790	8a	63/100-101	n-profiili		25.6	Tanja Ratilainen
39791	9a	61-63/101	e-profiili		25.6	Tanja Ratilainen
19682	MV 584	23a	72/81	n-profiili	17.6	Tanja Ratilainen
19683		28a	54/90	5. taso s	17.6	Tanja Ratilainen
19684	MV 585	31a	43-44/106-108	2.taso sw	12.6	Tanja Ratilainen
19685		32a	43-44/106-108	2. taso e	12.6	Tanja Ratilainen
19686	MV 586	8a	54/90	n-profiili	18.6	Tanja Ratilainen
19687		11a	48/107	n-profiili	19.6	Tanja Ratilainen
19688		19a	69/102	s-profiili	19.6	Tanja Ratilainen
19689		25a	62/112	n-profiili	23.6	Tanja Ratilainen
19690	MV 587	1a	56-60/60	3. taso s	6.6	Tanja Ratilainen
19691		4a	71/92	3. taso n	6.6	Tanja Ratilainen
19692		6a	58/83	4. taso s	6.6	Tanja Ratilainen
19693		8a	66/98	2. taso s	6.6	Tanja Ratilainen
19694		19a	57-59/60	5. taso s	9.6	Tanja Ratilainen
19695		22a	66/87	5. taso e	9.6	Tanja Ratilainen
19696		35a	72/81	7. taso w	10.6	Miikka Kumpulainen
19697	MV 588	7a	43-44/106-108	3. taso sw	13.6	Tanja Ratilainen
19698		8a	43-44/106-108	3. taso e	13.6	Tanja Ratilainen
19699	MV 589	5a	48/61	2. taso s	5.6	Tanja Ratilainen
19700		9a	56-60/60	1. taso s	5.6	Tanja Ratilainen
19701		21a	58/83	2. taso s	5.6	Tanja Ratilainen
19702	VÄRI 3989	1a	yleiskuva	alueesta e	2.6	Tanja Ratilainen
19703		2a	62/81	1. taso s	3.6	Tanja Ratilainen
19704		5a	54/61	1. taso n	3.6	Tanja Ratilainen
19705		6a	76/61	1. taso s	3.6	Tanja Ratilainen
19706		10a	62/81	2. taso s	3.6	Tanja Ratilainen
19707		13a	48/61	1. taso n	4.6	Tanja Ratilainen
19708		18a	42/87	2. taso s	4.6	Tanja Ratilainen
19709		19a	58/97	2. taso s	4.6	Tanja Ratilainen
19710		20a	58/107	2. taso n	4.6	Tanja Ratilainen
19711		22a	58/107	2. taso s	4.6	Tanja Ratilainen
19712		24a	72/81	3. taso s	4.6	Tanja Ratilainen

Löytöluettelo

Hämeenkoski, Pyhän Laurin kirkonraunion jatkotutkimukset 1997

Kenttätyöjohtaja: fil.yo Miikka Kumpulainen

KM 98014:1 - 20

nro	ruutu	kerros	kpl	paino(g)
-----	-------	--------	-----	----------

kuvaus

Esineet/katkelmat

1.	58/97	2.	1	2.6
----	-------	----	---	-----

Meripihkahelmen puolikas, katkennus pituussuunnassa. Pituus 22 mm, leveys paksuimmalta kohdalta 17 mm, paksuus leveimmältä kohdalta 10 mm. Keskellä helmeä poikittainen uurre, jonka leveys on 1.5 mm ja syvyys 0.3 mm.

Metalliesineet/katkelmat

2.	62/98	9	1	4.0
----	-------	---	---	-----

Rautahakanen, muodoltaan L:n mallinen, toinen pää taivutettu lenkiksi. Pituus lenkin uloimmasta kohdasta hakasen päähän on 35 mm, leveys hakasen polven kohdalta on 5 mm, paksuus hakasen polven kohdalta 4.4 mm. Lenkin halkaisija 10 mm.

3.	63/99	4.	1	16.6
----	-------	----	---	------

Lieriömäinen rauta esine, joka on yhdeltä sivulta auki. Aukinaisen sivun vastakkainen pääty jatkuu 90 asteen kulmaan taitettuna tappina, jonka pituus on 20 mm ja halkaisija 4.0 mm. Lieriön pituus tappiin saakka 33 mm ja halkaisija ulkoreunoiltaan 19 mm. Lieriön paksuus on 1.0 mm.

4.	54/81	3.	1	23.4
----	-------	----	---	------

Rauta esineen kappale. Muistuttaa kettingin lenkkiä. Halkaisijaltaan neliön mallinen. Toinen lenkin pää ja sivu puuttuvat. Pituus 93 mm, leveys keskeltä 6.6 mm, paksuus keskeltä 6.0 mm.

5.	77/109	2.	1	47.1
----	--------	----	---	------

Työkalun rautainen terä kahdella kiinnitysvarrella. Terä on soikeaksi lieriöksi taivutettu suorakaiteen muotoinen levy, joka on ainakin toiselta sivultaan teroitettu. Pituus 45 mm, leveys keskeltä 28 mm, paksuus keskeltä 4.0 mm. Kiinnitysvarsien päissä on hakaset, jotka ovat taivutetut toisiaan vasten. Varsien pituudet ovat 54 mm ja 28 mm. Pitemmän varren leveys on 5.8 mm ja paksuus 7.0 mm. Lyhyemmän varren leveys on 6.0 mm ja paksuus 4.0 mm.

Naulat

6.	59/60	6.	2	17.1
- Kaksi arkun naulaa, joissa on kiinni puuta. Löytöpaikka kuopan 59/60 6. kerroksen N-profiilista.
7.	48/69	1.	1	17.0
- mallikappale suorakaidekantaisesta naulasta. Ks. kaivauskertomuksen naulaliite.
8.	62/91	4.	1	14.4
- mallikappale pyöreäkantaisesta naulasta. Ks. kaivauskertomuksen naulaliite.
9.	62/99	5.	1	5.6
- mallikappale naula-aihiosta. Ks. kaivauskertomuksen naulaliite.

Lasi

10.	58/97	3.	1	4.5
- Palanutta vihreää astialasia, toisella puolella kiinni valkeaa kalkin näköistä ainetta. Pituus 39 mm, leveys keskeltä 27 mm, paksuus keskeltä 3.5 mm.
11.	58/107	3.	2	11.5
- Palanutta vihreää astialasia, kummassakin palassa kiinni valkeaa kalkin näköistä ainetta. Epäsäännöllisen muotoisia.
12.	62/99	4.	1	3.6
- Palanutta vihreää astialasia.
13.	62/99	5.	2	6.1
- Palanutta vihreää astialasia.
14.	62/100	4	4	24.0
- Palanutta vihreää astialasia.
15.	62/101	4.	6	9.3
- Palanutta lasia.
16.	62/101	5.	8	14.2
- Palanutta lasia.

17.	62/101	6.	1	3.6
Palanutta vihreää astialasia.				
18.	63/100	4.	1	1.6
Palanutta lasia.				
19.	63/101	4.	7	8.6
Palanutta lasia.				
20.	63/101	5.	15	17.7
Palanutta lasia.				

Luuluettelo, Hämeenkoski 1997,
 Pyhän Laurin kirkonraunion
 jatkotutkimukset

ruutu	kerros	massa (g)
42/87	1	3.4
48/61	1	1.2
50/95	5	0.8
54/61	1	18.2
54/81	2	2.7
	3	0.5
54/90	3	3.3
	4	6.7
58/83	1	33.6
	2	9.9
	5	4.3
58/97	1	1.9
	2	1.0
58/107	2	17.0
	3	13.5
61/100	2	7.6
	3	7.7
	4	8.2
	5	4.3
61/101	2	3.9
62/81	1	49.6
	2	35.2
	3	15.0
	4	37.3
	5	21.2
	6	5.5
	7	18.8
	8	209.9
	9	135.7
62/91	1	10.7
	2	78.4
	3	430.9
	4	931.5
	5	337.7
62/98	1	3.8
	2	2.0
	5	5.3
	6	6.2
62/100	2	11.2
	3	29.9
	4	5.1
62/101	1	1.7
	2	82.6
	3	4.4
	4	2.4
	5	108.7
	7	65.0
	8	12.2
	9	5.5
62/112	1	3.2
63/98	1	8.5
	2	19.8
	3	4.6
	4	2.6

	5	4.9
	6	11.6
	7	7.2
	8	3.6
63/99	1	4.7
	2	6.0
	4	15.7
	5	18.0
	8	47.4
63/100	1	81.6
	2	32.0
	3	83.1
	4	76.4
63/101	1	75.8
	2	194.9
	3	207.8
	4	364.9
	5	24.0
	6	175.6
66/87	1	5.9
	3	94.0
	4	128.2
	5	34.8
	6	4.5
66/98	1	13.3
	5	5.2
	7	22.3
	8	2.9
66/109	4	1.5
71/92	1	11.7
	4	0.6
72/69	1	45.7
72/81	1	37.7
	2	49.9
	3	147.6
	4	46.3
	5	193.3
	6	264.5
	7	133.2
72/99	1	2.5
	2	57.0
	3	42.8
	4	8.6
72/107	2	72.9
	3	57.0
	5	42.8
	6	8.6
76/61	1	10.8
	2	9.6
	3	10.8

Luettelo nauloista, Hämeenkoski 1997, Pyhän Laurin kirkonraunion
jatkotutkimukset

<u>Ruutu</u> <u>Erit. piirteitä</u>	<u>Kerros</u>	<u>Kannan muoto & pisin sivu (mm)</u>	<u>Naulan pituus</u>
48/61	3.	suorakaide 15	42
48/69	1.	suorakaide 16	101
		malli kpl	
56/61	1.	suorakaide 19	88
57/60	2.	pyöreä 21	57
57/60	3.	suorakaide 26	130
61/48	4.	suorakaide 17	102
61/100	2.	suorakaide 10	27
		nupimainen	
61/100	5.	suorakaide 21	85
61/100	8.	pyöreä 20	112
61/100	9.	? ?	81
		kanta puuttuu	
61/101	4.	suorakaide 15	63
61/101	5.	suorakaide 17	77
62/81	1.	suorakaide 14	63
62/81	4.	suorakaide 16	40
62/81	4.	suorakaide 20	51
62/91	4.	suorakaide 20	84
62/91	4.	pyöreä 19	92
		malli kpl	
62/91	5.	pyöreä 16	79
62/98	5.	? ?	69
		kanta puuttuu	
62/98	6.	? ?	57
		kanta puuttuu	
62/98	7.	pyöreä 20	67
62/98	7.	pyöreä 19	93
62/99	1.	suorakaide 13	83
62/99	2.	? ?	53
		naula-aihio	
62/99	2.	pyöreä 19	73
62/99	3.	pyöreä 19	84
62/99	5.	? ?	54
		naula-aihio, malli kpl	
62/100	2.	pyöreä 20	94
62/100	3.	pyöreä 20	85

62/101	3.	?	?	55
		naula-aihia		
62/101	4.	?	?	61
		naula-aihia		
62/101	4.	pyöreä	18	90
62/101	4.	suorakaide	21	87
62/101	5.	suorakaide	19	70
62/101	5.	suorakaide	17	56
62/101	5.	suorakaide	15	86
62/101	7.	pyöreä	20	92
63/98	4.	pyöreä	23	111
63/99	4.	suorakaide	12	71
		n. 1/2 matkalta kotkattu		
63/99	4.	?	?	78
		kanta puuttuu		
63/99	5.	pyöreä	17	70
63/100	3.	?	?	55
		naula-aihia		
63/100	3.	pyöreä	16	85
63/101	2.	pyöreä	17	93
63/101	2.	pyöreä	16	78
63/101	3.	pyöreä	19	103
63/101	3.	suorakaide	17	67
63/101	3.	suorakaide	19	87
63/101	5.	pyöreä	20	87
63/101	5.	pyöreä	19	100
66/87	1.	suorakaide	19	41
66/87	2.	pyöreä	15	75
66/87	6.	suorakaide	19	65
66/93	6.	suorakaide	17	67
66/98	3.	pyöreä	18	81
66/98	3.	suorakaide	20	114
66/98	3.	suorakaide	15	110
66/98	5.	suorakaide	19	54
69/102	5.	suorakaide	17	94
71/92	1.	suorakaide	14	88
72/69	2.	suorakaide	18	94
76/88	2.	pyöreä	11	46
		nupimainen, kotkattu		

Luettelo kartoista

Karttanro.	ruudut
1 ^{240 sign} 283.2.3	Yleiskartta
2 283.2.4	42, 48, 76/61
3 283.2.5	46, 54, 62, 72/81; 58/83
4 283.2.6	42 - 43, 66/87; 76/88, 54/90, 62/91
5 283.2.7	71/92, 50/95, 58/97, 66/98, 72/99
6 283.2.8	69/102; 48, 58, 72/107; 66/109
7 283.2.9	77/109, 62/112, 58/115, profiilit 1
8 283.2.10	56 - 60/60, profiili
9a 283.2.11	62 - 63/98 - 101 tasot 1 - 3
9b 283.2.12	tasot 4 - 6
9c 283.2.13	tasot 7 - 9, profiilit
10 283.2.14	43 - 44/106 - 108, profiilit 2

Pinta/Turpeenpoisto/Pohja- mmpy- kartta

luvat lounaiskulmasta myötöpäivään lukien, keskeltä viimeiseksi.

x,y	pinta	turpeenp.	pohja		
42/61	111,6	111,6	111,6	111,62	111,62
	111,57	111,57	111,57	111,58	111,59
	111,38	111,33	111,32	111,35	111,31
48/61	111,93	111,94	111,93	111,89	111,92
	111,93	111,94	111,93	111,89	111,92
	111,65	111,65	111,61	111,62	111,61
76/61	112,86	112,87	112,85	112,86	112,85
	112,83	112,85	112,84	112,81	112,82
	112,47	112,46	112,46	112,47	112,44
48/69	111,82	111,85	111,85	111,8	111,81
	111,82	111,85	111,85	111,8	111,81
	111,48	111,5	111,51	111,5	111,47
72/69	112,87	112,87	112,84	112,89	112,83
	112,73	112,77	112,76	112,7	112,74
	112,43	112,48	112,46	112,45	112,43
46/81	110,95	110,94	110,87	110,84	110,89
	110,91	110,92	110,84	110,81	110,85
	110,69	110,68	110,66	110,64	110,66
54/81	111,31	111,36	111,38	111,29	111,32
	111,31	111,36	111,38	111,29	111,32
	111,04	111,06	111,05	111,01	111,03
62/81	111,85	111,91	111,89	111,82	111,87
	111,85	111,91	111,89	111,82	111,87
	111,45	111,49	111,5	111,43	111,47
72/81	112,4	112,39	112,45	112,43	112,37
	112,33	112,33	112,34	112,39	112,33
	112,01	112,03	112	111,97	112,01
58/83	111,46	111,62	111,55	111,51	111,54
	111,46	111,62	111,55	111,51	111,54
	111,2	111,26	111,22	111,16	111,18
66/87	111,77	111,91	111,87	111,81	111,82
	111,71	111,72	111,73	111,7	111,72
	111,5	111,59	111,5	111,5	111,49
76/88	112,14	112,08	112,03	112,21	112,1
	112,02	111,98	112	112,09	112,02
	110,97	110,85	110,84	110,98	110,9
54/90	110,9	110,97	110,93	110,95	110,91
	110,8	110,86	110,83	110,93	110,84

häm3

	110,54	110,55	110,55 kivi		110,54
62/91	111,37	111,42	111,36	111,31	111,36
	111,32	111,36	111,32	111,29	111,31
	110,91	110,92 kivi		110,91	110,93
71/92	111,89	111,98	111,92	111,86	111,92
	111,8	111,86	111,84	111,79	111,81
	111,55	111,56	111,56	111,56	111,54
50/95	110,59	110,57	110,55	110,57	110,6
	110,48	110,46	110,62	110,47	110,44
	110,09	110,1	110,09	110,11	110,07
58/97	110,84	110,88	110,87	110,82	110,83
	110,76	110,82	110,8	110,77	110,77
	110,54	110,5	110,56	110,55	110,53
66/98	111,5	111,56	111,57	111,49	111,51
	111,41	111,45	111,49	111,41	111,43
	110,93	110,93	110,94	110,93	110,93
72/99	111,81	111,85	111,86	111,83	111,82
	111,69	111,76	111,74	111,71	111,67
	111,42	111,46	111,46	111,42	-
69/102	111,86	111,85	111,94	111,9	111,9
	111,73	111,77	111,78	111,79	111,81
	111,31	111,29	111,34	111,37	111,28
48/107	110,36	110,34	110,35	110,42	110,36
	110,21	110,23	110,27	110,23	110,21
	109,82	109,8	109,8	109,81	109,8
58/107	110,72	110,83	110,75	110,7	110,73
	110,67	110,77	110,65	110,65	110,69
	110,39	110,57	110,39	110,38	110,4
72/107	111,68	111,63	111,63	111,71	111,66
kivi		111,59	111,54	111,54	111,49
kivi	kivi		111,25	111,17	111,15
66/109	111,36	111,37	111,26	111,23	111,3
	111,28	111,32	111,24	111,21	111,23
	110,97	111,01	111	111,03	110,98
77/109	111,46	111,12	111,13	111,37	111,26
	111,25	111,09	111,08	111,35	111,14
	110,97	110,85	110,84	110,98	110,9
62/112	110,9	111,01	110,97	110,88	110,95
	110,87	110,93	110,91	110,86	110,87
	110,58	110,62	110,6	110,59	110,56
58/115	110,56	110,62	110,58	110,51	110,57
	110,67	110,47	110,44	110,41	110,4

häm3

110,1 110,11 110,09 110,11 110,09

Kirkon sisältä**Lounaiskulmasta lähtien, ruuduittain, keskeltä viimeiseksi.**

56/60	112,13 112,07 111,75	112,12 112,09 111,75	112,19 112,07 111,75	112,11 112,06 111,74	112,1 112,05 111,75
57/60	112,12 112,09 111,6	112,13 112,07 111,59	112,11 112,09 111,61	112,19 112,07 111,61	112,11 112,04 111,57
58/60	112,13 112,07 111,25	112,1 112,08 111,26	112,15 112,08 111,28	112,11 112,09 111,26	112,11 112,05 111,25
59/60	112,1 112,08 111,63	112,19 112,13 111,68	112,17 112,12 111,68	112,15 112,08 111,64	112,12 112,08 111,65
60/60	112,19 112,13 111,82	112,21 112,13 111,87	112,22 112,18 111,86	112,17 112,12 111,83	112,18 112,12 111,83

Ruudut 61-63/98-101**Pohjoisimmasta luoteiskulmasta vasemmalta oikealle. a**

	111,3 111,28 110,77	111,3 111,2 110,8	111,34 111,24 110,74	111,37 111,28 110,64	111,32 111,25 110,64
keskeltä	111,22 111,17 110,71	111,23 111,18 110,7	111,22 111,17 110,65	111,21 111,16 110,62	
	111,17 111,12 kivi	111,16 111,11 110,7	111,17 111,14 110,63	111,19 111,11 110,61	111,13 111,08 110,54
keskeltä	111,12 111,04 110,62	111,13 111,12 110,6	111,1 111,09 110,57	111,05 111,02 110,55	
	111,04 111,02 110,56	111,1 111,04 110,61	111,06 111,01 110,55	111,02 110,99 110,52	110,97 110,96 110,52
keskeltä			110,97 110,96 110,44	110,96 110,95 110,48	
			110,97 110,97 110,48	110,98 110,92 110,45	110,95 110,92 110,47

Ruudut 43-44/106-108

häm3

Järjestys sama kuin ed.

110,01	109,98	110,01
109,96	109,87	109,95
109,72 kivi		109,73

kesk.

110	110,02
109,92	109,9
109,73	109,7

110,33	110,23	110,15	110,1
110,3	110,16	110,15	109,98
109,96 kivi	kivi	kivi	

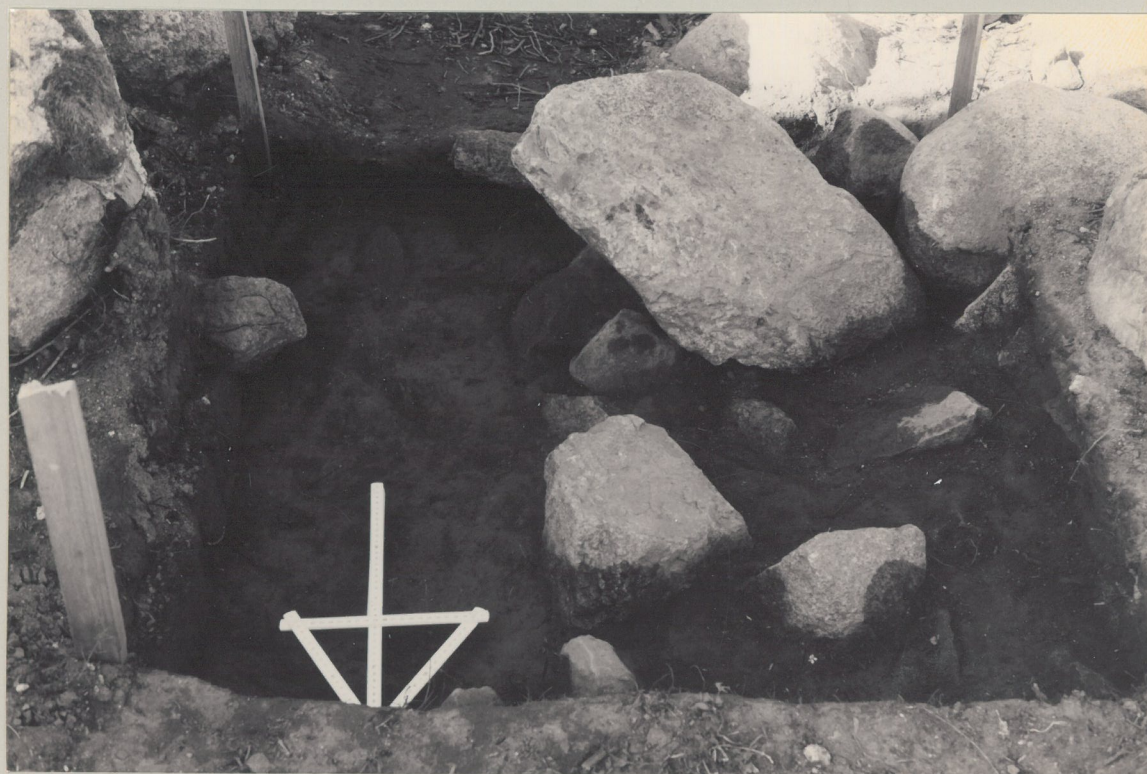
110,45	110,07	109,98
110,2	110,19	109,92
kivi	109,81	109,76

110,18	110,12	109,97	109,99
110,16	110,02	109,9	109,89
109,95	109,85	109,86	109,71

43-44/106-108 3. Taso e

Rho neg. 119698

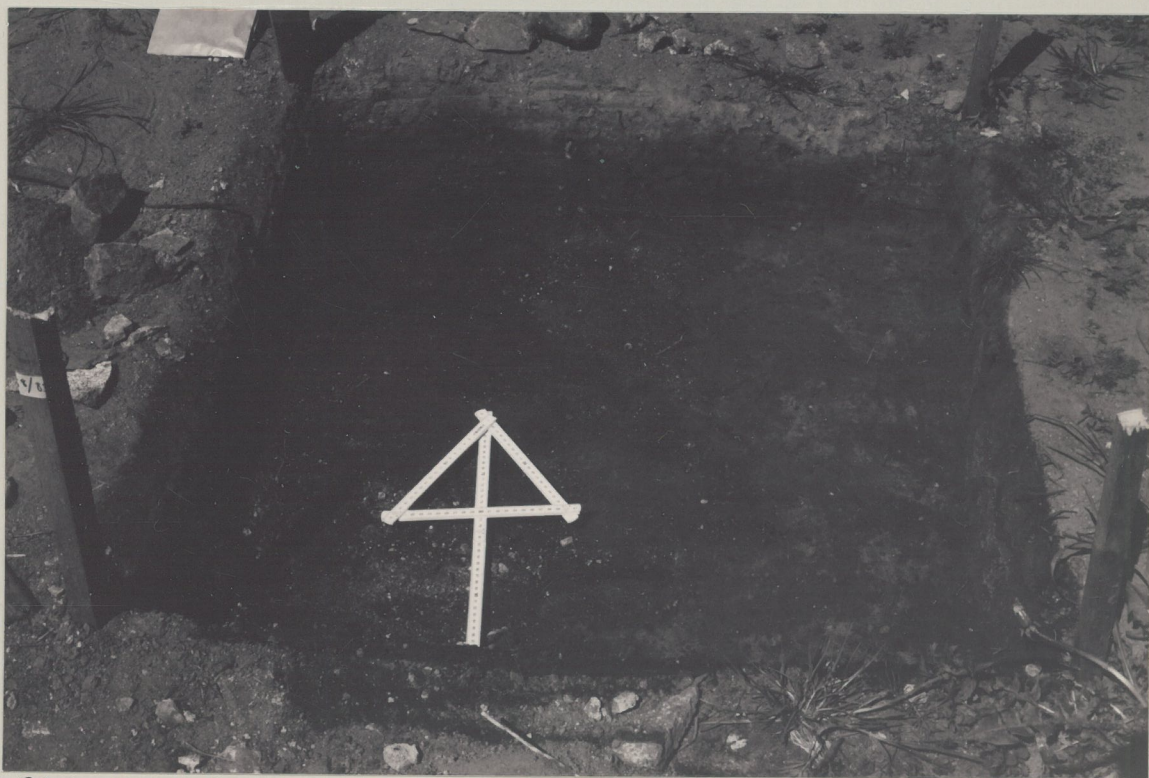
48/61 2. Taso s

Rho neg. 119699

56-60/60 1. Taso S

Rho neg 119700

58/83 2. Taso S

Rho neg. 119701

Yleiskuva alueesta e

Rho neg 119702

62/81 1. Taso s

Rho neg 119703

54/61 1. Taso n.

Rho neg. 119704

76/61 1. Taso s

Rho neg. 119705

62/81 2. Taso s

Rho neg. 119706

48/61 7. Taso n

Rho neg. 119707

42/87 2. Taso S

Rho neg 119708

58/97 2. Taso S

Rho neg. 119709

58/107 2. Taso N

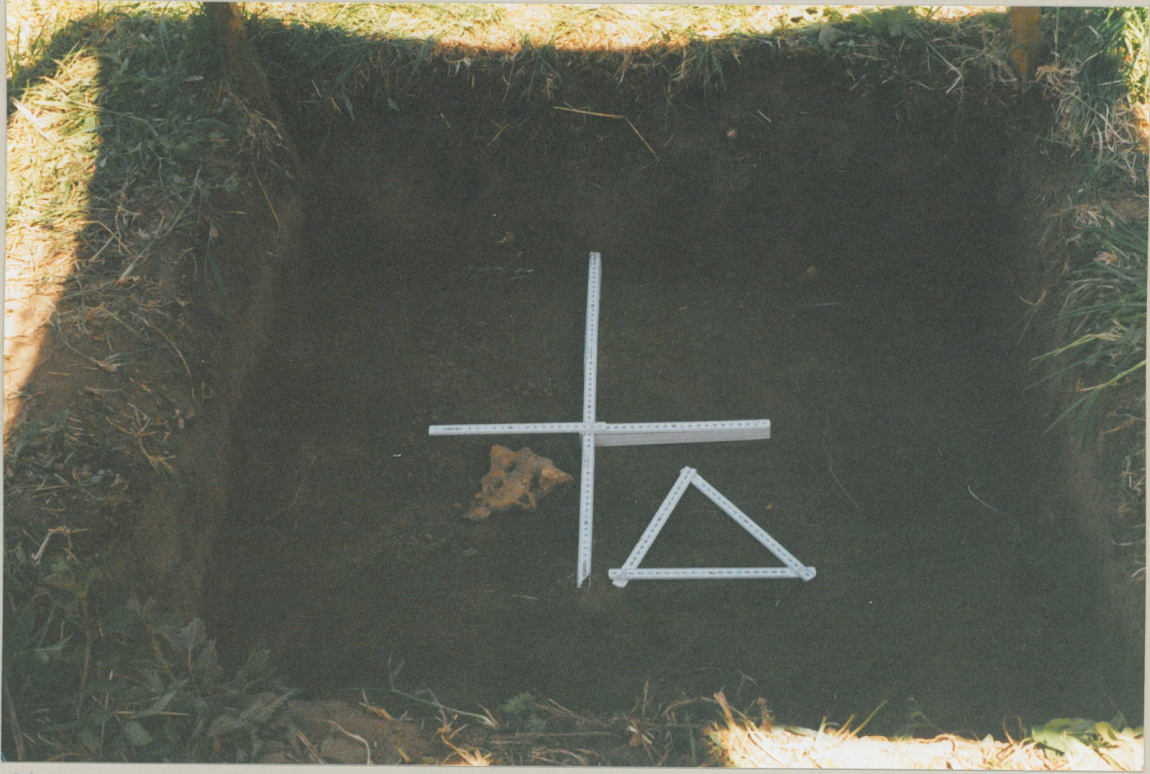
Rho neg. 119710

10

58/107 2. Taso S

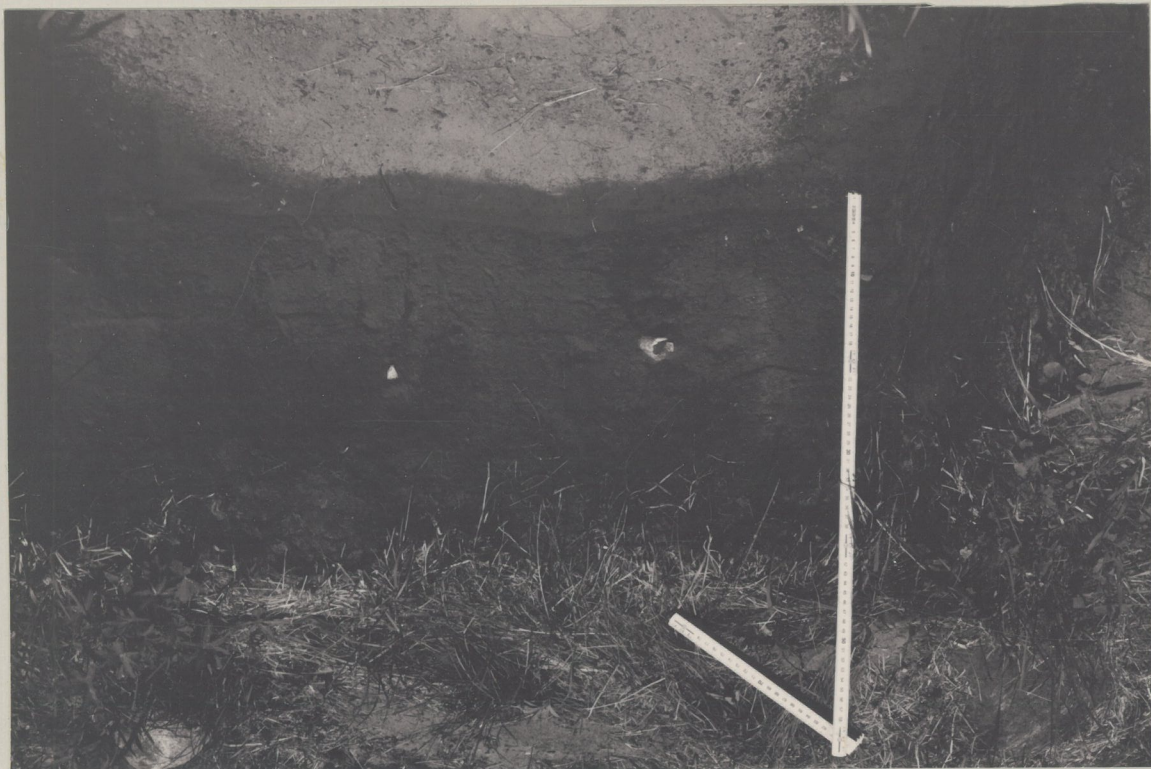
Rho neg. 119711

72/81 3. Taso s

Rho neg 119712

6-89

72/81 n-profiili

RHO neg 119682

54/90 5. taso S

RHO neg 119683

4587

6-89

43-44 / 106-108 2. Taso SW

RHO neg 119684

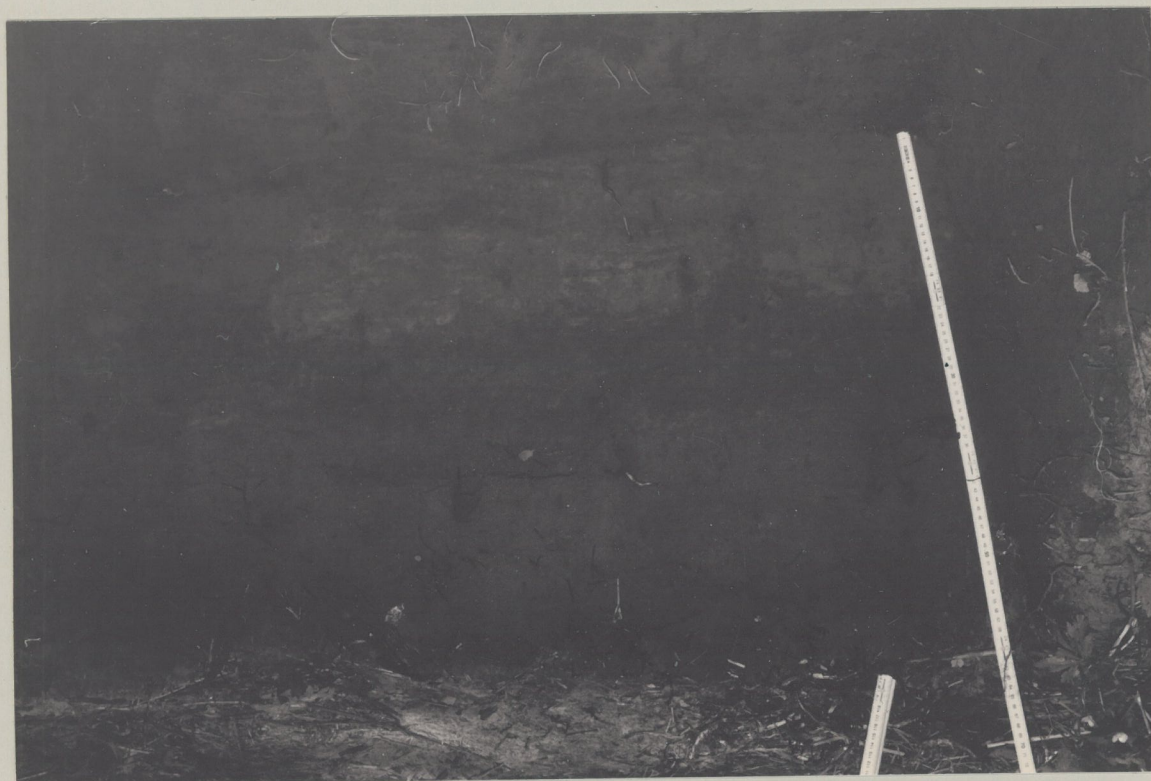
43-44 / 106-108 2. Taso E

RHO neg 119685

54/90 n-profiili

RHO neg. 119686

48/107 n-profiili

RHO neg. 119687

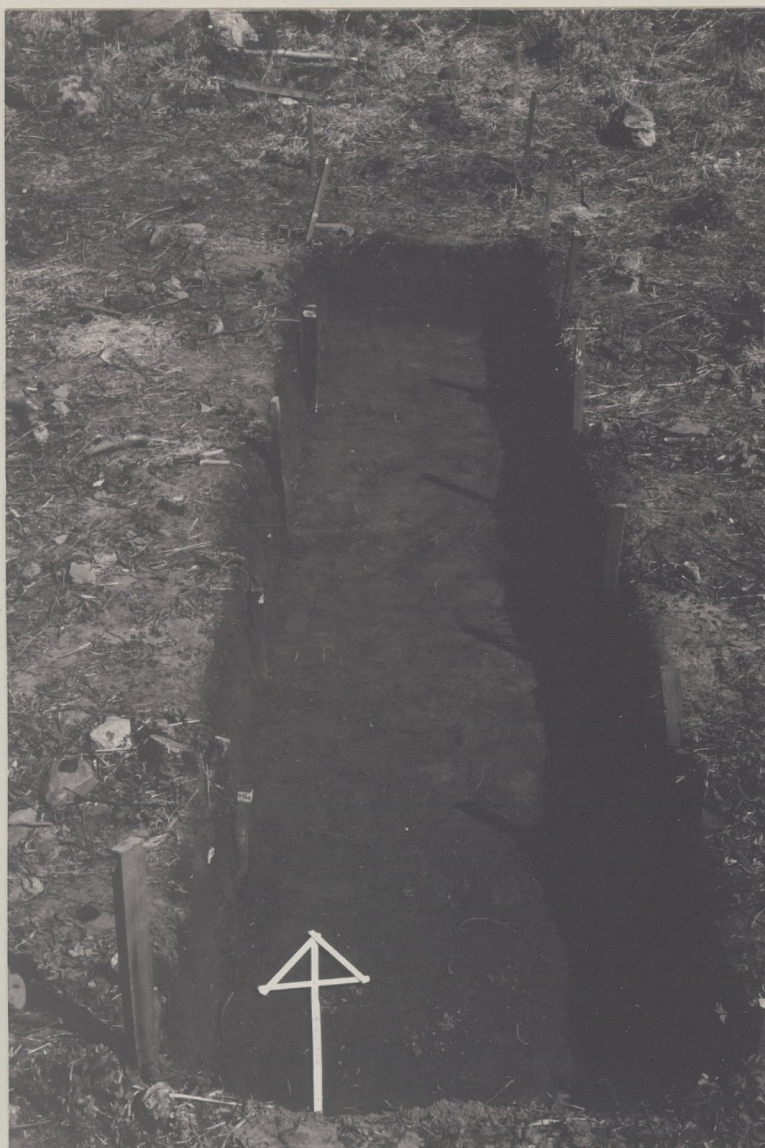
69/102 s-profiili

Rho neg 119688

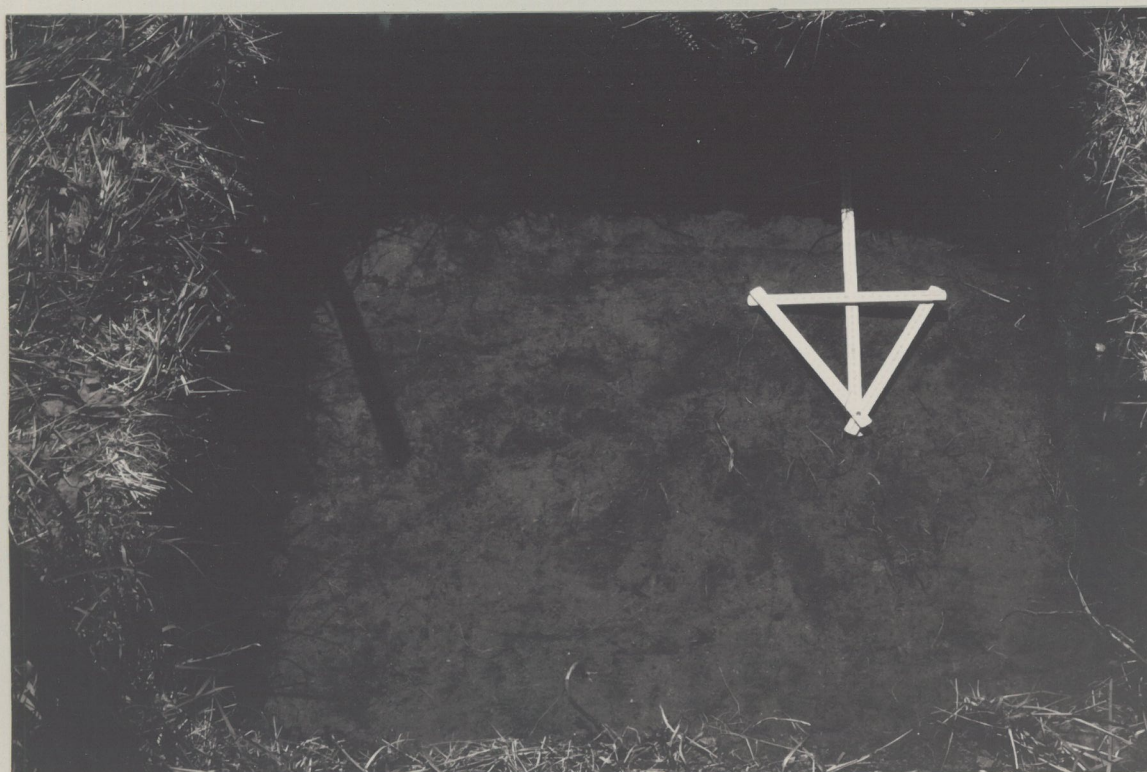
62/112 n-profiili

Rho neg 119689

56-60/60 3.Taso S

Rho neg 119690

71/92 3.Taso n

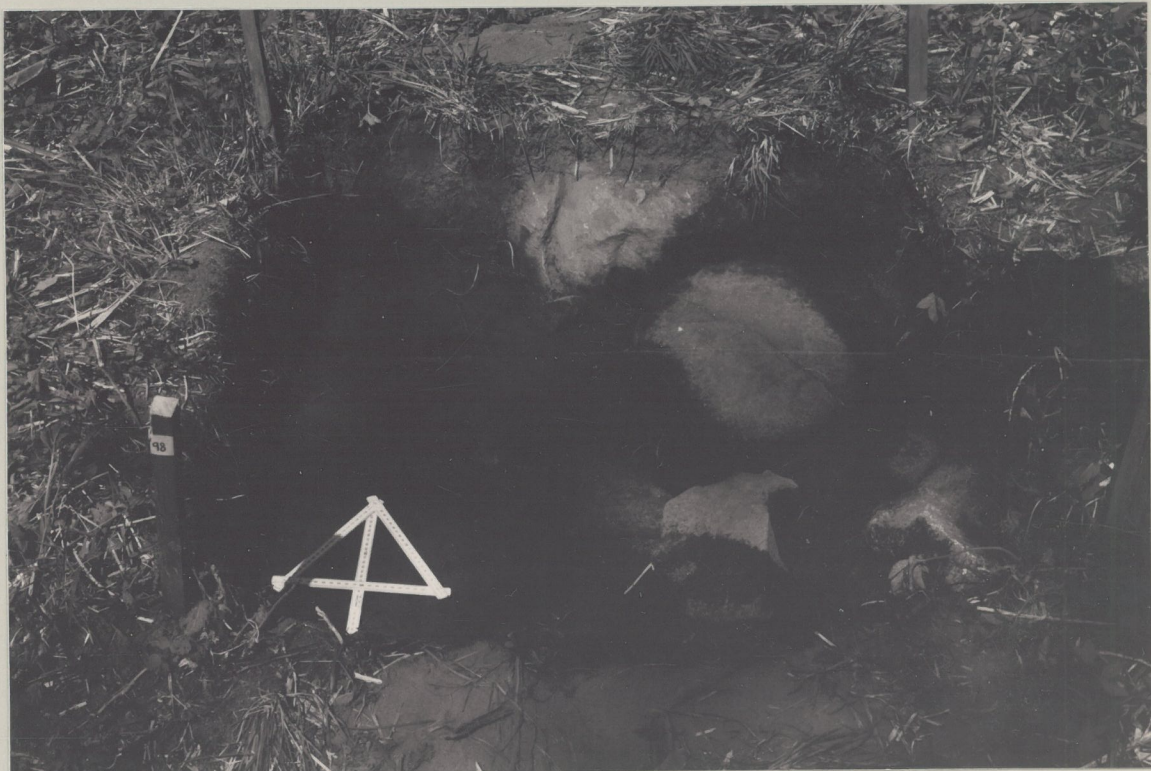
Rho neg 119691

Pyhän Laurin kirkonraunion jatkotutkimukset 1997 HÄMEENKOSKI

58/83 4. Taso S

Rho neg 115692

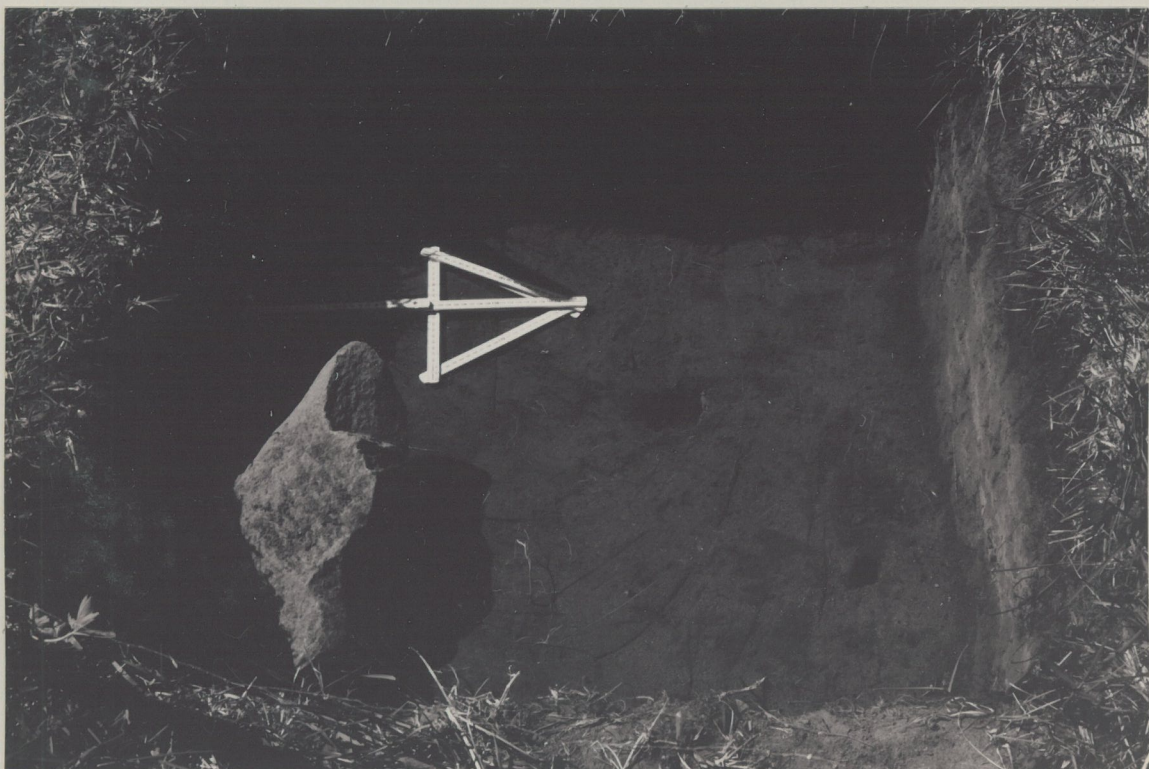
66/68 2. Taso S

Rho neg 119693

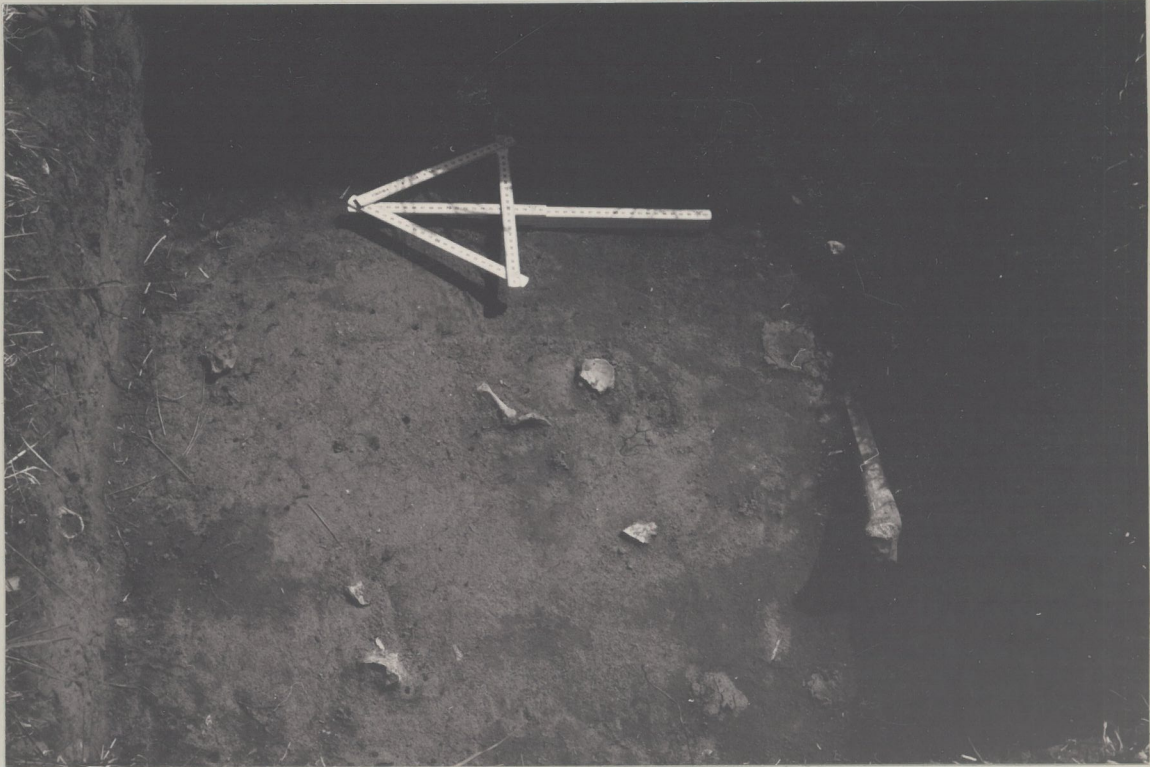
57-59/60 5. Taso S

Rho neg 119694

66/87 5. Taso e

Rho neg 119695

72/81 7. Taso W

Rho neg 119696

43-44/106-108 3. Taso SW

Rho neg 119697